

Д. С. Мартишин
А. І. Богданенко

МОЗАЇКА ДУХОВНОГО БУТТЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

УДК 271.2-36
М29

Рецензенти:

Ян Шафін (prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.),
протоіерей, доктор теології, професор
(Православний богословський факультет Пряшівського
університету у Пряшеві, Словацька Республіка)

П. В. Бочков, священник, доктор богословських наук
(Папський богословський факультет у Вроцлаві,
Польща)

В. М. Воронін, доктор історичних наук, професор

**До 50-річчя з дня народження
єпископа Рівненського і Сарненського
Гавриїла (Кризини)**

Мартишин Д. С., Богданенко А. І.

М29 Мозаїка духовного буття Православної Церкви.
Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 112 с.

ISBN 978-617-520-458-0

Представлено короткий нарис життєпису святих Православної Церкви, що зображено на тлі суспільно-політичного та культурного життя України. Книга допоможе краще зрозуміти шлях духовного буття православного християнина і духовну скарбницю знакових постатей православної духовності.

Для широкого кола читачів.

УДК 271.2-36

ISBN 978-617-520-458-0

© Д. С. Мартишин,
А. І. Богданенко, 2023
© Видавництво Ліра-К, 2023

ЗМІСТ

Інкорпорація християнської теології у світську освіту	5
Життєписи святих Церкви Христової	19
Святитель Петро Могила, митрополит Київський і Галицький	29
Святий великомученик Георгій Побідоносець	37
Святі рівноапостольні Кирил і Мефодій, вчителі слов'янські	47
Святі рівноапостольні великий князь Володимир і велика княгиня Ольга	57
Святий великомученик і цілитель Пантелеймон	65
Священномученик Діонісій Ареопіт, єпископ Афінський	73
Преподобний Нестор Літописець	83
Святий архистратиг Божий Михаїл	91
Святитель Миколай Мирлікійський Чудотворець	99
Література	109

ІНКОРПОРАЦІЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ТЕОЛОГІЇ У СВІТСЬКУ ОСВІТУ

Глобальна трансформація світу, особливо в церковній сфері, набуває докорінних змін, пов'язаних з процесами секуляризації, зміною ціннісних парадигм розвитку сучасного суспільства. Через постійну ідейну конкуренцію соціальних інститутів загострюється конкурентна духовна боротьба за душі і розум людей. За таких обставин значно зростає відповідальність Православної Церкви перед власним майбутнім за успішність місії, актуалізації власної теології і християнського віровчення в умовах глобалізації. Звичайно, побудова власної системи теології, соціального вчення Церкви має враховувати світовий позитивний і негативний досвід діалогу Церкви, держави і суспільства [3].

У світовій науковій богословській літературі необхідність вивчення соціальної думки Церкви пов'язується з певними потребами і проблемами політики, економіки, культури і геополітики. На нашу думку, роздуми над теологічним минулим християнства, чесне, відкрите, об'єктивне і рішуче прийняття історичної правди про життя Православної Церкви, проблеми теологічного осмислення буття людства зараз особливо потрібні всім тим, для кого Церква Христова є центром власного життя і духовного розвитку людської особистості. Богослов'я Церкви – це процес осягнення людським розумом таємниці приходу Бога у світ.

В основі богословської рефлексії знаходиться важливе питання про сенс Боголюдства Ісуса Христа для світу, людини та всього суспільства. Адже вся богословська полеміка Вселенських Соборів про Христа зводиться до філософської та богословської суперечки про природу людини, її духовну й соціальну місію у світі. Християнська теологія окрім фундаментальних питань з вивчення Біблії, догматики, містики, богослужіння займається проблематикою духовної допомоги людині у соціальному середовищі і передбачає корекцію її міжособистісних стосунків у парадигмі християнського вірвання.

Вирішальне значення у цьому питанні мають психологічні умови життєвих, перспективних цілей і завдань місії людини у світі. Християнська теологія сприяє розширенню духовних обріїв пізнання світу та наукових проблем людства. Можна говорити про теологію в історії, інформаційних технологіях, культурі, праві, політиці, державному управлінні та у релігієзнавстві. Якщо церковний ієрарх, священик, богослов чи пересічний християнин, прочитавши одну книгу з історії Церкви, вважає, що він вже навіки пізнав світ, він глибоко помиляється. Будь-яка, навіть найнезначніша проблема сучасної людини, якщо вона розглядається дослідником всебічно, глибоко, об'єктивно і серйозно, виводить її до осмислення багатьох інших проблем сучасного глобального людства [3].

Перелік богословських проблем, що входять до складу теологічної системи християнства, практично необмежений, як це впливає з апологети-

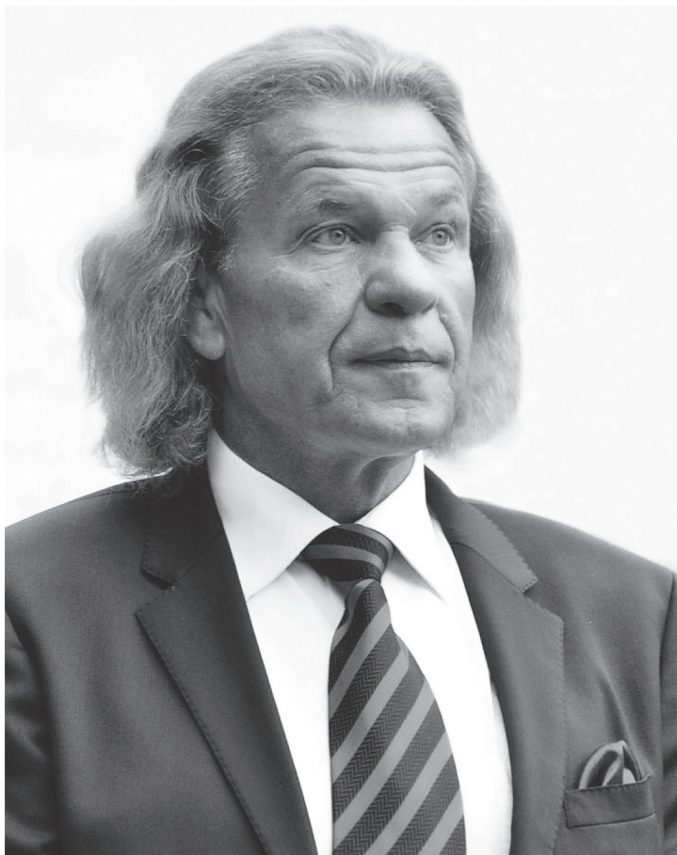
ки, догматики, еклезіології, соціального вчення Православної Церкви. Теологія як найважливіша функція Християнської Церкви торкається багатьох інтересів сучасної людини. Богослов'я Церкви відповідає двом основним потребам: проповідувати Євангеліє, а також розтлумачувати Слово Боже кожному новому поколінню. Теологія перебуває у постійному русі між двома полюсами – між вічністю і сучасністю. Звичайно, складно досягти досконалої рівноваги між цими полюсами. Через побоювання відступити від апостольського і святоотцівського вчення дехто з богословів, часто помиляючись, ототожнює життя Церкви з історією, культурною традицією та політичними ідеями, намагаючись нав'язати парадигми минулого новій ситуації сьогодення. Відбувається змішування вічної істини Євангелія з тимчасовим вираженням цієї істини. Це очевидно у випадку з консерватизмом, культурним археологізмом, фальшивим вузьким традиціоналізмом, політичним радикалізмом і релігійним фанатизмом. Відомий православний богослов, священник Павло Бочков пише: “На нашу думку, церковні консерватори безсилі встановити контакт із сучасною ситуацією у глобальному світі, тому що він випливає із ситуації виключно минулого. Богослову слід бути, насамперед, служителем Христа, а не директором музею історії чи етнографічного клубу. Проповідник проголошує не власні ідеї, а віровчення Православної Церкви. Саме тому теологія має бути перекладена сучасною мовою і стати зрозумілою для людей. Сьогодні цим питанням

успішно займаються на кафедрі теології та християнської комунікації МАУП, яка в минулому році відзначала своє 20-річчя від дня створення. “Немає справжнього гуманізму, свободи, науки, освіти без християнської теології”, в загальних рамках такого твердження працюють професори і викладачі кафедри теології” [3].

Варто наголосити, що наукова діяльність кафедри теології та християнської комунікації Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом (МАУП) доводить, що на сучасному етапі духовного, історичного і культурного розвитку сучасної України функціональна роль християнської теології набуває особливої теоретико-методологічної та соціально-практичної актуалізації в житті українського суспільства. Це безпосередньо пов'язано з історичним і ціннісним проникненням православної культури в усі сфери суспільного життя України, що зумовило появу та подальший розвиток кафедр теології у вищих навчальних закладах.

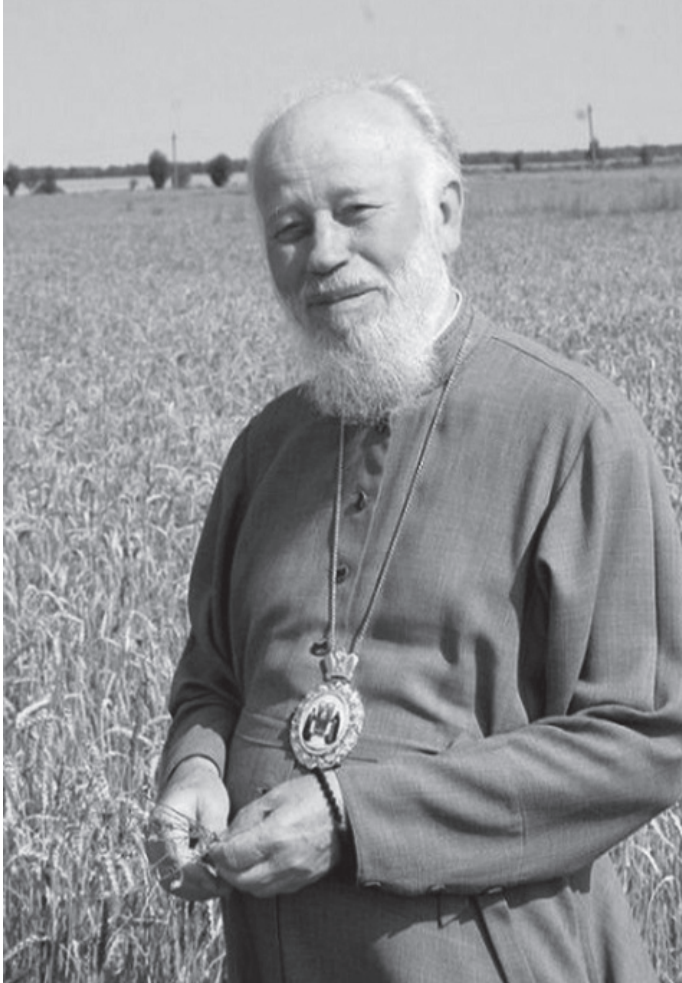
Сучасний світ в умовах процесів глобалізації стає дедалі більш взаємопов'язаним і рухливим, тому богословам треба встигати не тільки відстежувати й аналізувати різноманітні історичні, культурні та політичні події, а й адекватно на них реагувати у парадигмі християнського віровчення. В умовах тотальної маніпуляції, майже тотальної дезінформації у ЗМІ з питань релігії саме християнська теологія і багатогранне просвітництво Православної Церкви стають особливо акту-

Професор Георгій Щокін,
засновник Міжрегіональної Академії управління
персоналом (МАУП)

Академічна каплиця на честь
Собору Дванадцяти Апостолів
при МАУП

**Митрополит Київський і всієї України
Володимир (Сабодан),
(1935–2014)**

Пам'ятний знак до 950-річчя
Києво-Печерської Лаври
на території МАУП

альними, оскільки правда Євангелія сама по собі є і лікуванням, духовною зброєю, і шляхом спасіння. Православна Церква ніколи не мала справжньої симфонії з політиками і правителями світу цього. Християнство у світлі Євангелія викриває чисельні проблеми і загрози політичній омани, промовляє до науковців, письменників, інтелектуалів, у тому числі й до тих, які обдурені війною, політикою, ворожнечею і ненавистю, наче ті невігласи, воліють мовчки проходити повз зло маніпуляції і наруги над власною історією і культурою.

Місія Церкви полягає у проголошенні Божої Правди і присутності Бога у нашому світі. Людина, як відомо, належить і до світу матеріального, і до світу духовного. Мозаїка духовного буття людини складається зі світу релігії, культури, психології, політики, економіки та різних гуманітарних інтересів. Адже матеріальне й духовне утворюють нерозривну єдність. Оскільки історичний розвиток людства загалом є історією конкретних людей і народів, на нашу думку, його правомірно розглядати не лише з психологічної, філософської, соціологічної точки зору, а й з теологічної, що дає змогу простежити загальнозначущі тенденції духовного розвитку сучасного глобального світу.

Світові тенденції інкорпорації християнської теології і релігії у розвиток моделей освіти спонукають церковних ієрархів та священнослужителів християнських Церков України (УПЦ, ПЦУ, УГКЦ і РКЦ) до розробки та вибору стратегії взаємодії Церкви, держави і громадянського суспільства.

Адже діалог релігії і науки суттєво впливає на формування української системи освіти. Саме тому, ще у 2002 році, за ініціативи відомого українського вченого, засновника Міжнародної Кадрової Академії (МКА) і Міжрегіональної Академії управління персоналом (МАУП), професора Георгія Щокіна та з благословення предстоятеля Української православної церкви Блаженнішого митрополита Київського і всієї України Володимира (Сабодана) (1935–2014) була створена кафедра теології та християнської комунікації МАУП [13; 14].

Багатогранна духовно-просвітницька діяльність кафедри теології та християнської комунікації Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук – реальний приклад синергії світської і релігійної освіти. Завдячуючи цьому, сучасні студенти вивчають такі дисципліни, як “Введення в теологію”, “Основи християнської моралі”, “Історія Християнської Церкви”, “Актуальні питання християнської соціальної доктрини” [6].

Відомо, що кафедра теології та християнської комунікації постійно бере участь в організації міжнародних науково-практичних конференцій, круглих столів, семінарських занять, присвячених питанням ролі релігії в сучасному світі, катехизації, просвітництва, духовної культури людини, історії християнської церкви, а також тісно співпрацює з багатьма освітніми закладами та установами, з бібліотеками, палацами культури, втілюючи в життя спільні просвітницькі проекти.

Наукова-дослідна і видавнича діяльність є пріоритетною у місії кафедри. Кафедра постійно